

The Mediating Role of the Empathy in the Relationship Between Effortful Control and Moral Identity with Antisocial Behaviors in Adolescents

Sara Taravian¹ , Fariborz Nikdel² , Ali taghvaei Nia²

1. MSc in Educational Psychology, Department of Psychology, Faculty of Humanities, University of Yasouj, Yasouj, Iran

2. Department of Psychology, Faculty of Humanities, University of Yasouj, Yasouj, Iran

Corresponding Author: Fariborz Nikdel

E-mail: Fnikdel@yu.ac.ir

Received: 06 December 2024

Revised: 31 January 2025

Accepted: 02 February 2025

Citation: Taravian, S., Nikdel, F. and taghvaei Nia, A. (2025). The Mediating Role of the Empathy in the Relationship Between Effortful Control and Moral Identity with Antisocial Behaviors in Adolescents. *Journal of Modern Psychological Researches*, 20(78), 145-159.

doi: [10.22034/jmpr.2025.64895.6569](https://doi.org/10.22034/jmpr.2025.64895.6569)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Antisocial behaviors encompass a wide range of actions that society considers violations of social norms, laws, and/or the rights of others, ranging from minor acts such as lying and bullying to more severe offenses like extreme violence and criminal activities (Calkins & Keane, 2009; Gubbels et al., 2024). Studies indicate that minor antisocial behaviors can escalate into more serious forms (Loeber et al., 1993) and are often associated with psychiatric disorders, substance abuse, and social challenges such as unemployment and homelessness (Assink et al., 2015; Dembo et al., 2008). Examining these behaviors during adolescence is particularly important, as juvenile delinquency poses serious physical and psychological consequences for both victims and offenders, and predictive factors can be identified early in life (Burt et al., 2018; Cook et al., 2015). Moreover, as individuals age, problematic behaviors tend to become more persistent, making intervention increasingly difficult (Bernazzani et al., 2001; Brennan & Shaw, 2013). Consequently, researchers have focused on key predictors of antisocial behavior, including moral identity, effortful control, and empathy (Saulnier & Krettenauer, 2023; Connolly et al., 2022).

Moral identity reflects the significance of moral traits in an individual's self-concept and is generally considered a relatively stable characteristic across different situations (Hardy et al., 2020; Aquino et al., 2009). Individuals with a strong moral identity are more motivated to engage in prosocial behaviors and are less likely to exhibit antisocial or aggressive tendencies (Hardy et al., 2020). Cross-sectional studies conducted in the United States, Italy, and China have confirmed a negative correlation between moral identity and aggressive or bullying behaviors (Hardy et al., 2014; Pozzoli et al., 2016; Teng et al., 2020).

Effortful control is a key component of temperament regulation, referring to an individual's ability to inhibit dominant responses and align their behavior with long-term goals and social demands (Rothbart & Bates, 2006). Research indicates that lower levels of effortful control not only increase the risk of antisocial and aggressive behaviors but also contribute to emotional difficulties and social relationship challenges (Compas et al., 2004; Dennis & Brotman, 2003). Individuals with weak effortful control often exhibit behavioral issues such as disregard for rules and

frequent conflicts in various settings, which can negatively impact their personal and social development over time (Wang et al., 2015).

Empathy refers to the ability to understand others' emotional states and put oneself in their position, playing a crucial role in inhibiting antisocial behaviors (Brazil et al., 2023; Taylor et al., 2013). According to the Empathy-Altruism Hypothesis, higher levels of empathy lead to increased compassion, fostering prosocial behaviors while reducing antisocial tendencies (Batson et al., 1987). Research has shown that individuals with lower empathy are more likely to engage in unethical behaviors such as bullying and moral disengagement, often disregarding the negative consequences of their actions (Kokkinos & Kipritsi, 2018).

Moral identity, effortful control, and empathy are key predictors of antisocial behaviors. Research indicates that empathy is influenced by moral identity and effortful control, with individuals who possess a strong moral identity being more inclined toward prosocial behaviors (Lu et al., 2021; FeldmanHall et al., 2015). Effortful control has also been found to have a positive correlation with empathy, whereas lower levels of effortful control are linked to diminished empathy and neglect of others' suffering (Tangney et al., 2018; Klapwijk et al., 2017). This ability plays a crucial role in conflict resolution, helping individuals align their behaviors with moral values and social expectations (Righetti & Finkenauer, 2011; Baumeister et al., 2007). Consequently, strengthening these three factors can be instrumental in reducing antisocial behaviors.

During the critical stage of adolescence, antisocial behaviors can have far-reaching negative effects on society. Recent scientific research highlights moral identity and effortful control as significant predictors of such behaviors. Additionally, empathy is recognized as an important factor in forecasting antisocial tendencies. Studies further indicate that moral identity and effortful control are closely linked to individuals' levels of empathy. Therefore, the present study aims to examine the mediating role of empathy in the relationship between moral identity, effortful control, and antisocial behaviors among adolescents in Shiraz.

Method: This applied research was conducted using a descriptive-correlational method with path analysis. The statistical population included high school students in Shiraz, and 600 students were selected as a sample using multi-stage cluster random sampling. For the study's implementation, Districts 1 and 4 of Shiraz's Department of Education were selected, and eight high schools (four for boys and four for girls) from these districts were chosen. From each school, four classes were selected, and written questionnaires were distributed among students. After eliminating invalid responses, 567 questionnaires were included in the final analysis.

The research tools included the Effortful Control Questionnaire (Ellis and Rothbart, 2001), the Moral Identity Questionnaire (Aquino and Reed, 2002), the Toronto Empathy Questionnaire (Spreng et al., 2009), the Antisocial Behavior Questionnaire (Burt and Donnellan, 2009)

The collected data was analyzed using descriptive statistics (mean, standard deviation, skewness, and kurtosis) and inferential statistics (path analysis and bootstrap) via SPSS-24 and AMOS-24, and the study hypotheses were tested.

Results: The total number of participants in this study was 567, ranging in age from 16 to 18 years. Among them, 143 participants (25.2%) were 16 years old, 210 participants (37%) were 17 years old, 195 participants (34.4%) were 18 years old, and 19 participants (3.4%) did not specify their age. Regarding gender, 342 participants (60.3%) were female, 222 participants (39.2%) were male, and 3 participants (0.5%) did not report their gender.

To evaluate the proposed model, structural equation modeling (SEM) was conducted using AMOS 24 software. The model's fit was assessed before analyzing the structural path coefficients. Figure 1 illustrates the proposed research model in its standardized form.

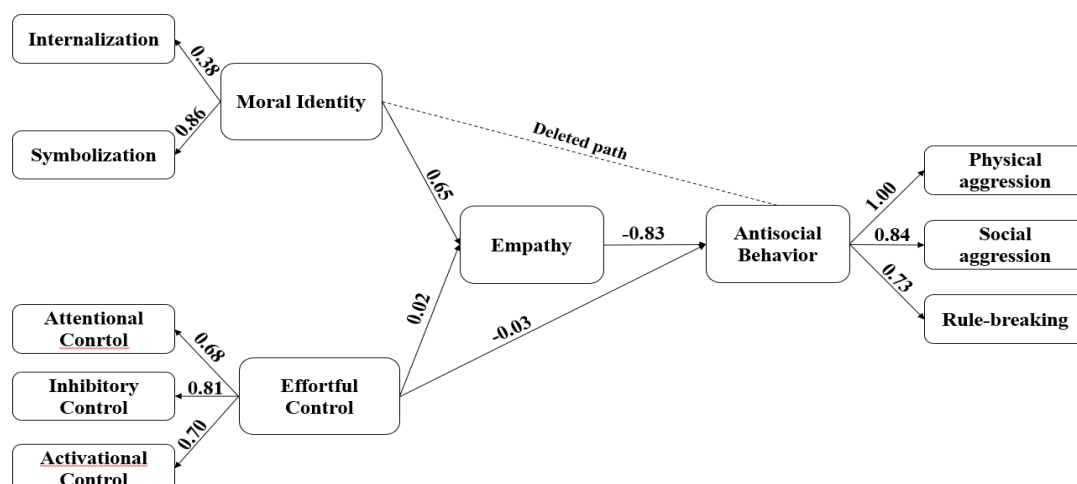

Fig 1. Proposed Model

Table 1 provides the fit indices for the proposed model and the first hypothesis.

Tab 1. Model Fit Indices for the Proposed Model									
Fit Indices	X2	df	X2/df	GFI	AGFI	NFI	CFI	IFI	RMSEA
Proposed Model	30.71	16	1.92	0.98	0.96	0.98	0.99	0.99	0.04

As shown in the table, all indices fall within acceptable ranges, indicating that the proposed model fits the data well. Subsequently, the direct paths within the model were analyzed. The results indicate that the relationship between moral identity and empathy, as well as empathy and antisocial behaviors, is significant. However, the connections between effortful control and empathy and effortful control and antisocial behaviors are not significant. The Bootstrap test suggests that empathy serves as a mediator in the association between moral identity and antisocial behaviors, although its mediating role in relation to effortful control is weak.

Discussion: The present study explored the mediating role of empathy in the relationship between moral identity and effortful control with antisocial behaviors among adolescents. Findings showed that empathy significantly mediates this relationship (Hardy et al., 2014; Pozzoli et al., 2016; Teng et al., 2020), suggesting that while moral identity helps reduce antisocial behavior, it is not sufficient alone. Moral reasoning, ethical awareness, and decision-making also influence behavior, and even those with strong moral identity may act antisocially under certain conditions. Moral identity interacts with other identity dimensions—such as cultural or religious identity—which can shape behavior depending on context. Empathy serves as a key mechanism linking moral identity to moral actions, as supported by Winterich et al. (2009), Mudrack (2006), and Eisenberg & Morris (2001), who highlight the role of an expanded moral circle in fostering empathy and social responsibility.

Individuals with high empathy are more likely to engage in ethical and prosocial behavior, with empathy playing a key role in preventing antisocial actions during adolescence (Wang et al., 2017; Allemand et al., 2015). Conversely, low empathy is associated with poor moral decision-making and reduced awareness of the emotional impact of one's actions (Jolliffe & Farrington, 2021). Thus, the combination of strong moral identity and empathy is essential for promoting positive social behavior and minimizing harm.

Findings showed that empathy does not significantly mediate the relationship between effortful control and antisocial behavior. While effortful control is a predictor of antisocial behavior, it alone cannot fully explain such behavior, as human actions are shaped by a complex interplay of personal, environmental, and social factors. Moreover, individual traits such as emotional regulation, early childhood experiences, and healthy family relationships play a crucial role in promoting or deterring antisocial behavior. Thus, antisocial behavior is best understood through a multidimensional framework that integrates personal characteristics with environmental and societal influences (Jaffee et al., 2004; Luthar, Cicchetti, & Becker, 2000).

One limitation of the present study is its sample, as it only involved high school students in Shiraz, limiting generalizability to other regions due to cultural, economic, and educational differences. Additionally, reliance on questionnaires may reduce accuracy due to potential biased responses, so complementary methods like interviews and field observations are recommended to enhance validity and provide deeper insights.

The findings indicate that empathy has a significant impact on reducing antisocial behaviors, highlighting the importance of educational interventions aimed at fostering empathy in society. Educational programs, including storytelling, role-playing activities, and modeling positive behaviors, can help individuals better understand others' emotions and strengthen their communication skills. Additionally, workshops, group discussions, and social activities play a crucial role in promoting empathy and social responsibility among future generations.

KEYWORDS

moral identity, effortful control, empathy, antisocial behaviors, adolescents

فصلنامه پژوهش‌های نوین روانشناختی

بررسی نقش واسطه‌ای همدلی در رابطه بین هویت اخلاقی و مهارگری تلاشگر با رفتارهای ضداجتماعی در نوجوانان

سارا طراویان^۱ , فریبرز نیکدل^۲ , علی تقوائی نیا^۲

۱. کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران
۲. گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران

نویسنده مسئول: فریبرز نیکدل

رایانامه: fnikdel@yu.ac.ir

استاددهی: طراویان، سارا، نیکدل، فریبرز و تقوائی نیا، علی. (۱۴۰۴). بررسی نقش

* این مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد سارا طراویان می‌باشد. واسطه‌ای همدلی در رابطه بین هویت اخلاقی و مهارگری تلاشگر با رفتارهای

ضداجتماعی در نوجوانان. فصلنامه پژوهش‌های نوین روانشناختی، ۲۰ (۷۸)، ۱۴۵-۱۵۹

doi: [10.22034/jmpr.2025.64895.6569](https://doi.org/10.22034/jmpr.2025.64895.6569)

تاریخ دریافت: ۱۶ آذر ۱۴۰۳

تاریخ بازنگری: ۱۲ بهمن ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۴ بهمن ۱۴۰۳

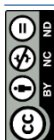
چکیده

مشخصات مقاله

کلیدواژه‌ها:

هدف از پژوهش حاضر، بررسی نقش واسطه‌ای همدلی در رابطه بین هویت اخلاقی و مهارگری تلاشگر با رفتارهای ضداجتماعی در دانش‌آموزان دبیرستانی شهر شیراز بود. جامعه آماری تمامی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر شیراز در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بودند که از این جامعه، نمونه‌ای به حجم ۵۶۷ نفر به روش تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش پرسشنامه‌های هویت اخلاقی آکینو و رید (۲۰۰۲)، پرسشنامه مهارگری تلاشگر الیس و رتبارت (۲۰۰۱)، پرسشنامه همدلی تورنتو (۲۰۰۹) و پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی بارت و دونلان (۲۰۰۹) بودند که در میان افراد نمونه توزیع گردید. ارزیابی مدل پیشنهادی با استفاده از تحلیل مسیر و در نرم‌افزارهای SPSS²⁴ و AMOS²⁴ انجام گرفت. یافته‌ها نشان داد الگوی پیشنهادی از برازش خوبی با داده‌ها برخوردار است و اثر مستقیم هویت اخلاقی بر همدلی ($\beta = 1/58, p = 0/001$) و همدلی بر رفتارهای ضداجتماعی ($\beta = -0/59, p = 0/001$) معنی‌دار و هویت اخلاقی بر رفتارهای ضداجتماعی ($\beta = -0/03, p = 0/81$)، مهارگری تلاشگر بر همدلی ($\beta = 0/02, p = 0/92$) و مهارگری تلاشگر بر رفتارهای ضداجتماعی ($\beta = -0/04, p = 0/75$) غیرمعنی‌دار می‌باشد. دیگر یافته‌ها نشان داد همدلی در رابطه بین هویت اخلاقی و رفتارهای ضداجتماعی ($\beta = -0/53, p = 0/001$) نقش واسطه‌ای دارد اما همدلی در رابطه بین مهارگری تلاشگر و رفتارهای ضداجتماعی ($\beta = -0/01, p = 0/91$) نقش واسطه‌ای ندارد. به این ترتیب، تقویت هویت اخلاقی و همدلی می‌تواند به عنوان راهبردهای مؤثر برای مقابله با رفتارهای ضداجتماعی عمل کند. این دو عامل می‌توانند به افزایش درک و احترام متقابل در جامعه کمک کرده و به نوبه خود، به کاهش تعارضات و ترویج روابط سالم‌تر منجر شوند.

هویت اخلاقی، مهارگری تلاشگر، همدلی، رفتارهای ضداجتماعی، نوجوان

مقدمه

رفتارهای ضداجتماعی^۱ به طیف وسیعی از اقدامات اشاره دارد که جامعه آن را به عنوان نقض هنجارهای اجتماعی، قانون و/یا حقوق دیگران در نظر می گیرد (کالکینز و کین^۲، ۲۰۰۹). این رفتار می تواند از اعمال جزئی مانند دروغگویی و قلدری تا تخلفات جدی تر مانند خشونت شدید و ارتکاب تجاوز متغیر باشد (گابلز^۳ و همکاران، ۲۰۲۴). لوبر^۴ و همکاران (۱۹۹۳) معتقدند اعمال جزئی رفتارهای ضداجتماعی می تواند به اشکال جدی تری تبدیل شود. بسیاری از افراد دارای رفتارهای ضداجتماعی با اعتیاد به مواد مخدر و/یا الکل، مشکلات روانپزشکی و اختلالات عصبی روان شناختی دست و پنجه نرم می کنند و مشکلات اجتماعی متعددی مانند بیکاری، مشکلات مدرسه و بی خانمانی دارند (آسینک^۵ و همکاران، ۲۰۱۵؛ دمبو^۶ و همکاران، ۲۰۰۸؛ لوبر و فارینگتون^۷، ۲۰۰۰؛ موفیت و کاسپی^۸، ۲۰۰۱). از نقطه نظر بالینی و پیشگیرانه، مطالعه عوامل علت شناختی رفتارهای ضداجتماعی در مراحل رشد نوجوانی و جوانی بسیار مهم است. اولاً، رفتارهای ضداجتماعی و جنایی نوجوانان یک مشکل اجتماعی جدی با پیامدهای منفی سلامت جسمی و روانی برای قربانیان و مجرمان است (برت^۹ و همکاران، ۲۰۱۸؛ کوک^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۵؛ پیکرو^{۱۱} و همکاران، ۲۰۰۷). دوم، مطالعات نشان می دهد که عواملی که رفتارهای ضداجتماعی مزمن و بزهکاری بعدی را پیش بینی می کنند، می توانند در اوایل زندگی نوجوانان شناسایی شوند (آسینک و همکاران، ۲۰۱۵؛ لوبر و همکاران، ۲۰۰۸). در نهایت، با بزرگ تر شدن کودکان و نوجوانان، رفتار مشکل ساز تمایل به پایدارتر شدن دارد که این تغییر را دشوارتر می کند (برنازانی^{۱۲} و همکاران، ۲۰۰۱؛ برن و شاو^{۱۳}، ۲۰۱۳). مراحل زندگی نوجوانی و جوانی فرصت بیشتری برای درمان و پیشگیری از رفتارهای ضداجتماعی نسبت به مرحله بزرگسالی ارائه می دهد، برای انجام این کار، محققان توجه زیادی به عوامل پیش بینی کننده آن ها داشته اند. از جمله پیش بینی کننده های رفتارهای ضداجتماعی در این مطالعه می توان به هویت اخلاقی، مهارگری تلاشگر و همدلی اشاره کرد (سالنیر و کرتنر^{۱۴}، ۲۰۲۳؛ کانلی^{۱۵} و همکاران، ۲۰۲۲؛ برزیل^{۱۶} و همکاران، ۲۰۲۳).

هویت اخلاقی^{۱۷} به درک یک فرد از اهمیت ویژگی های اخلاقی برای خودپنداره وی اشاره دارد، یا به عبارت دیگر، هویت اخلاقی همان میزان اهمیت اخلاقیات برای هویت فرد می باشد (هاردی^{۱۸} و همکاران، ۲۰۲۰). هویت اخلاقی معمولاً به عنوان یک ویژگی که در موقعیت های مختلف نسبتاً

پایدار است، مفهوم سازی می شود (آکینو^{۱۹} و همکاران، ۲۰۰۹). افرادی که هویت اخلاقی بالاتری دارند انگیزه اخلاقی قوی تری برای رفتارهای جامعه پسند و اجتناب از رفتارهای غیراخلاقی (رفتارهای ضداجتماعی و پرخاشگرانه) دارند، به طوری که بین رفتارها و تصویر آن ها از خودسازگاری وجود دارد (هاردی و همکاران، ۲۰۲۰). در یک مطالعه مقطعی با نمونه ای از نوجوانان آمریکایی، مشخص شد که هویت اخلاقی با رفتار پرخاشگرانه رابطه منفی دارد (هاردی و همکاران، ۲۰۱۴). همچنین در یک مطالعه مقطعی دیگر با نوجوانان ایتالیایی، هویت اخلاقی با رفتار قلدری رابطه منفی داشت (پوزولی^{۲۰} و همکاران، ۲۰۱۶). یک ارتباط منفی مشابه بین هویت اخلاقی و رفتار قلدری متعاقباً در یک نمونه چینی یافت شد (تنگ^{۲۱} و همکاران، ۲۰۲۰).

همانطور که پیش تر اشاره شد، دیگر متغیر مرتبط با رفتارهای ضداجتماعی، مهارگری تلاشگر می باشد. مهارگری تلاشگر^{۲۲} که یکی از مؤلفه های تنظیمی مهم خلق و خو محسوب می شود، به عنوان «کارایی توجه اجرایی - از جمله توانایی مهار یک پاسخ غالب و/یا فعال کردن یک پاسخ فرعی جهت برنامه ریزی» تعریف شده است (رتبارت و بیتس^{۲۳}، ۲۰۰۶). این توانایی یکی از جنبه های اساسی خودتنظیمی به شمار می رود که به افراد کمک می کند تا رفتارهای خود را با اهداف بلندمدت یا الزامات اجتماعی هماهنگ سازند. تحقیقات نشان داده است که سطوح پایین مهارگری تلاشگر نه تنها به افزایش خطر بروز رفتارهای پرخاشگرانه و ضداجتماعی کمک می کند، بلکه می تواند زمینه ساز مشکلات دیگر، از جمله اختلالات هیجانی و کاهش موفقیت در روابط اجتماعی باشد (کامپاس^{۲۴} و همکاران، ۲۰۰۴؛ دنیس و براتمن^{۲۵}، ۲۰۰۳؛ لوکاس و رولسون^{۲۶}، ۲۰۰۶؛ ورسترائتن^{۲۷} و همکاران، ۲۰۰۹). افرادی که در مهار رفتارهای خود ناتوان هستند، غالباً مشکلات رفتاری مانند بی توجهی به قوانین و درگیری های مکرر با اطرافیان را در محیط های مختلف، از جمله مدرسه، خانواده و میان همسالان، بروز می دهند (وانگ^{۲۸} و همکاران، ۲۰۱۵). این ویژگی ها می توانند تأثیرات منفی بر رشد شخصیتی و اجتماعی این افراد در بلندمدت داشته باشند.

همدلی^{۲۹}، دیگر متغیر مرتبط با رفتارهای ضداجتماعی می باشد (برزیل و همکاران، ۲۰۲۳). همدلی، به صورت توانایی و مهارت درک حالات یا شرایط عاطفی شخص دیگر یا مهارت قراردادن خود در موقعیت شخص دیگر تعریف شده است (تیلور^{۳۰} و همکاران، ۲۰۱۳). برخی از محققان خاطرنشان کرده اند که احساس نگرانی نسبت به دیگران، قصد آسیب رساندن به دیگران را مهار

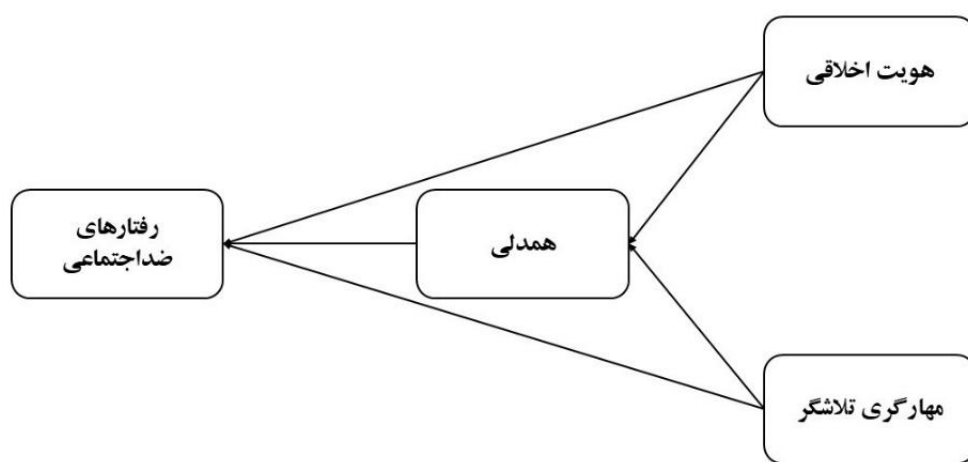
16. Brazil
17. Moral identity
18. Hardy
19. Aquino
20. Pozzoli
21. Teng
22. Effortful control
23. Rothbart & Bates
24. Compas
25. Dennis & Brotman
26. Loukas & Roalson
27. Verstraeten
28. Wang
29. Empathy
30. Taylor

1. Antisocial behaviors
2. Calkins & Keane
3. Gubbels
4. Loeber
5. Assink
6. Dembo
7. Farrington
8. Moffitt & Caspi
9. Burt
10. Cook
11. Piquero
12. Bernazzani
13. Brennan & Shaw
14. Saulnier & Krettenauer
15. Connolly

بنابراین، هویت اخلاقی بالا می‌تواند همدلی را به همراه داشته باشد. همچنین پژوهش‌های تانگنی^۹ و همکاران (۲۰۱۸)، پیلارسکا^{۱۰} و باومیسر (۲۰۱۸)، جواخیشویلی و وازسونی^{۱۱} (۲۰۲۲)، مک‌گی^{۱۲} و همکاران (۲۰۲۱) و ناروی^{۱۳} و همکاران (۲۰۲۱) نشان دادند که مهارگری تلاشگر با معیارهای همدلی ارتباط مثبتی دارد. از سوی دیگر، مهارگری تلاشگر پایین با کاهش همدلی همراه است. افرادی که عواقب بلندمدت اعمال خود را نادیده می‌گیرند، عدم توجه به رنج دیگران را نیز از خود نشان می‌دهند (کلاپویک^{۱۴} و همکاران، ۲۰۱۷). مهارگری تلاشگر عامل سرنوشت ساز برای کارکرد میان فردی خوب است (ریگتی و فینکناور^{۱۵}، ۲۰۱۱). تعدیل بسیاری از تعارضات در گرو مهارگری تلاشگر است تا پاسخ‌های شخصی فرد با ایده آل‌ها، ارزش‌ها، اخلاقیات و انتظارات اجتماعی هم‌راستا شوند (باومیسر و همکاران، ۲۰۰۷). در دوران حساس نوجوانی، رفتارهای ضداجتماعی می‌توانند تأثیرات منفی گسترده‌ای بر جامعه داشته باشند. تحقیقات علمی اخیر بر این نکته تأکید دارند که هویت اخلاقی و مهارگری تلاشگر، به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده‌های قابل توجهی برای این نوع رفتارها شناخته شده‌اند. علاوه بر این، توانایی همدلی نیز به‌عنوان یک عامل مهم در پیش‌بینی رفتارهای ضداجتماعی مطرح است. این مطالعات همچنین نشان می‌دهند که بین هویت اخلاقی و مهارگری تلاشگر با همدلی افراد ارتباط وجود دارد؛ بنابراین پژوهش حاضر باهدف بررسی نقش واسطه‌ای همدلی در رابطه هویت اخلاقی و مهارگری تلاشگر با رفتارهای ضداجتماعی در نوجوانان شهر شیراز انجام شد. روابط در قالب مدل مفهومی ۱ بررسی شده‌اند.

می‌کند (آیزنبرگ^۱ و همکاران، ۱۹۹۸؛ کارلو^۲ و همکاران، ۲۰۱۲). همچنین باتوجه به فرضیه نوع دوستی همدلی که توسط باتسون و همکاران^۳ (۱۹۸۷) ارائه شد، هنگامی که افراد شاهد رنج و بدبختی دیگران هستند، سطح بالایی از همدلی باعث می‌شود که آن‌ها احساس دلسوزی کرده و این احساس دلسوزی منجر به اجرای رفتارهای جامعه‌پسند و دوری از رفتارهای ضداجتماعی می‌شود. مطالعه‌ای توسط کوکینوس و کپریتری^۴ نیز (۲۰۱۸) انجام شد، نشان داد دانش‌آموزانی که همدلی پایینی دارند، بیشتر احتمال دارد رفتارهایی باهدف عدم مشارکت اخلاقی و قلدری از خود نشان دهند. پس می‌توان استدلال کرد، افراد با همدلی پایین می‌توانند به راحتی پیامدهای منفی اعمال غیراخلاقی خود را نادیده بگیرند که این می‌تواند با درگیری در انواع مختلف رفتارهای ضداجتماعی مرتبط باشد.

همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، هویت اخلاقی، مهارگری تلاشگر و همدلی می‌توانند رفتارهای ضداجتماعی را پیش‌بینی کنند. برخی از پژوهش‌ها نشان داده‌اند که همدلی می‌تواند توسط هویت اخلاقی و مهارگری تلاشگر پیش‌بینی شود. هویت اخلاقی می‌تواند به توسعه همدلی کمک کند. افراد با بهره‌گیری از باورهای اخلاقی، دیگری را محور قرار می‌دهند و به رفتارهای نوع‌دوستانه روی می‌آورند. هنگامی که رویدادهای مرتبط با اخلاق رخ می‌دهد، افراد با هویت اخلاقی پایین بیشتر توسط منافع شخصی برانگیخته می‌شوند (لو^۵ و همکاران، ۲۰۲۱)، اما هویت اخلاقی بالا، انگیزه‌ی بروز رفتار یاری‌رسان و فراهم کردن رفاه دیگران را منعکس می‌کند (فلدمن هال^۶ و همکاران، ۲۰۱۵؛ وندرگراف^۷ و همکاران، ۲۰۱۸؛ ونتزل^۸، ۲۰۱۴).

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

9. Tangney
10. Pilarska
11. Javakhishvili & Vazsonyi
12. McGee
13. Narvey
14. Klapwijk
15. Righetti & Finkenauer

1. Eisenberg
2. Carlo
3. Batson
4. Kokkinos & Kipritsi
5. Lu
6. FeldmanHall
7. Van der Graaff
8. Wentzel

روش

نوع پژوهش حاضر باتوجه به اهداف، کاربردی و روش پژوهش باتوجه به روش جمع‌آوری داده‌ها توصیفی - همبستگی از نوع تحلیل مسیر بود. جامعه آماری پژوهش حاضر، تمامی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر شیراز بودند که در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ در مدارس این شهر مشغول به تحصیل بودند. انتخاب تعداد نمونه براساس فرمول حجم نمونه در الگویابی معادلات ساختاری ($5q < n < 15q$) صورت گرفت که در این فرمول n حجم نمونه و q تعداد سؤالات پرسشنامه می‌باشد. با توجه به اینکه پرسشنامه پژوهش حاضر دارای ۷۸ سؤال می‌باشد، تعداد ۶۰۰ دانش‌آموز از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای به عنوان نمونه انتخاب شدند.

روش اجرا به این صورت بود که از میان نواحی چهارگانه آموزش و پرورش شهر شیراز، ابتدا نواحی ۱ و ۴ انتخاب شدند. سپس فهرستی از تمامی مدارس مقطع متوسطه دوم این دو ناحیه تهیه گردید. از این فهرست، هشت مدرسه شامل چهار مدرسه دخترانه و چهار مدرسه پسرانه انتخاب شدند. در مرحله بعد، از هر مدرسه چهار کلاس به‌عنوان نمونه برگزیده شد و پرسشنامه‌های کتبی میان دانش‌آموزان این کلاس‌ها توزیع گردید. از مجموع پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده، ۳۳ مورد به دلیل مخدوش بودن کنار گذاشته شدند و در نهایت، ۵۶۷ پرسشنامه برای تحلیل مورد استفاده قرار گرفت. پیش از توزیع پرسشنامه‌ها، هماهنگی‌های لازم با مدیران مدارس انجام شد. در روز مراجعه به مدارس، پس از ارائه توضیحات کافی و جلب رضایت دانش‌آموزان، پرسشنامه‌ها در اختیار آن‌ها قرار گرفت. همچنین از دانش‌آموزان خواسته شد در صورت مواجهه با هرگونه ابهام یا مشکل در زمان تکمیل پرسشنامه، موضوع را با پژوهشگران در میان بگذارند و توضیحات تکمیلی دریافت کنند. در پایان، پرسشنامه‌های تکمیل‌شده توسط پژوهشگر جمع‌آوری گردید. معیارهای ورود به این مطالعه شامل رضایت کامل شرکت‌کنندگان برای تکمیل پرسشنامه‌ها، نداشتن سوابق بزهکاری بر اساس پرونده تحصیلی و مشاوره‌ای بوده است. از سوی دیگر، معیارهای خروج شامل عدم تمایل به تکمیل پرسشنامه‌ها، پرسشنامه‌های ناقص یا مخدوش شده و تحصیل در مقاطع غیر از دبیرستان تعیین شده‌اند.

ابزارهای پژوهش

پرسشنامه مهارگری تلاشگر الیس و رتبارت^۱ (۲۰۰۱): این پرسشنامه توسط الیس و رتبارت در سال ۲۰۰۱ برای سنجش بُعد مهارگری خلقی نوجوانان تهیه شده است. این پرسشنامه که ۲۰ گویه دارد، برای اولین بار توسط کرامتی و همکاران (۱۴۰۰) در ایران ترجمه شد. روش نمره‌گذاری به صورت طیف لیکرت پنج درجه‌ای (۵) همیشه، (۴) اغلب، (۳) بعضی اوقات، (۲) به ندرت و (۱) هرگز می‌باشد. همچنین گویه‌های ۱، ۲، ۴، ۵، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۵، ۱۷ و ۲۰ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. حداکثر نمره (۱۰۰) نشان دهنده مهارگری تلاشگر بالا و حداقل نمره (۲۰) نشان دهنده مهارگری تلاشگر پایین است. این مقیاس سه بُعد مهارگری توجهی (گویه‌های ۲، ۵، ۸، ۱۱، ۱۴ و ۲۰)، بُعد مهارگری فعال سازی (گویه‌های ۱، ۴، ۷، ۱۳، ۱۰،

۱۶ و ۱۸) و بُعد مهارگری بازداري (گویه‌های ۳، ۶، ۹، ۱۲، ۱۵، ۱۷ و ۱۹) را می‌سنجد. روایی این پرسشنامه در پژوهش الیس و رتبارت (۲۰۰۱) مناسب گزارش شد. در پژوهش کرامتی و همکاران (۱۴۰۰) یافته‌ها نشان داد ساختار مقیاس مهارگری تلاشگر برازش قابل قبولی با داده‌ها دارد و کلیه شاخص‌های برازندگی نیز برازش مدل را تأیید کردند. در پژوهش ایوانز^۲ و رتبارت (۲۰۰۷) پایایی این مقیاس با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای ابعاد مهارگری فعال سازی، مهارگری توجهی، مهارگری بازداري و نمره کل به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۸۴ و ۰/۹۰ به‌دست آمد. همچنین پایایی آن از روش بازآزمایی با فاصله دو هفته‌ای به ترتیب برای ابعاد و نمره کل به ترتیب ۰/۷۹، ۰/۸۹، ۰/۸۱ و ۰/۹۰ به‌دست آمد. در پژوهش کرامتی و همکاران (۱۴۰۰) ضرایب آلفای کرونباخ برای ابعاد مهارگری فعال سازی، مهارگری توجهی، مهارگری بازداري و نمره کل به ترتیب ۰/۶۸، ۰/۶۱، ۰/۶۴ و ۰/۷۹ به‌دست آمد. در پژوهش حاضر، پایایی مؤلفه‌های مهارگری توجهی، مهارگری فعال سازی، مهارگری بازداري و نمره کل پرسشنامه به ترتیب برابر با ۰/۷۴، ۰/۶۴، ۰/۷۰ و ۰/۸۴ بدست آمد.

پرسشنامه هویت اخلاقی آکینو و رید^۳ (۲۰۰۲): آکینو و رید در سال ۲۰۰۲ پرسشنامه هویت اخلاقی (یا پرسشنامه اهمیت برای خویشتن) را که متشکل از ۱۰ گویه بود، تهیه کردند و مجدآبادی (۱۳۹۶) برای اولین بار در ایران آن را ترجمه کرد. این پرسشنامه که برای اولین بار برای دانش‌آموزان و دانشجویان ساخته شد، دو بُعد درونی سازی (گویه‌های ۱، ۲، ۴، ۷ و ۱۰) و برونی سازی (گویه‌های ۳، ۵، ۶، ۸ و ۹) را می‌سنجد. نمره‌گذاری پرسشنامه به صورت (۱) به شدت مخالف، (۲) خیلی مخالف، (۳) کمی مخالف، (۴) بی‌نظر، (۵) کمی موافق، (۶) خیلی موافق و (۷) به شدت موافق. گویه‌های ۴ و ۷ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. در ابتدا از پاسخ‌دهنده خواسته می‌شود که به ویژگی‌های اخلاقی که بالای مقیاس نوشته شده است، توجه کنند. سپس ۱۰ سوال در مورد این ویژگی‌ها از شرکت‌کنندگان پرسیده می‌شود تا درجه‌ای که داشتن این ویژگی‌ها برای فرد اهمیت دارد، به‌دست آید. روایی این مقیاس توسط آکینو و رید (۲۰۰۲) مناسب گزارش شد. بوگرشاوزن^۴ و همکاران (۲۰۱۵) در بازنگری پژوهش‌های مربوط به هویت اخلاقی با استفاده از الگوی آکینو و رید گزارش کرده‌اند که شواهد فراوانی از روایی پیش‌بین این الگوی دوبعدی وجود دارد. یافته‌های پژوهش مجدآبادی (۱۳۹۶) نشان داد الگوی نظری آکینو و رید در زمینه هویت اخلاقی برای اندازه‌گیری در فرهنگ ایرانی روایی کافی دارد. در پژوهش آکینو و رید (۲۰۰۲) آلفای کرونباخ برای بُعد درونی سازی ۰/۷۷ و برای بُعد برونی سازی ۰/۷۶ به‌دست آمد. در پژوهش مجدآبادی (۱۳۹۶) پایایی این مقیاس از روش آلفای کرونباخ در برای بُعد درونی سازی ۰/۶۱ و برای بُعد برونی سازی ۰/۷۵ به‌دست آمد. در پژوهش حاضر، پایایی مؤلفه‌های درونی سازی، برونی سازی و نمره کل پرسشنامه به ترتیب برابر با ۰/۷۳، ۰/۷۰ و ۰/۸۱ بدست آمد.

بارت و دونلان (۲۰۰۹) در پنج پژوهش روایی این مقیاس را مورد بررسی قرار دادند که در این پژوهش‌ها، روایی مقیاس مورد تأیید قرار گرفت. در پژوهش طراویان و همکاران (۱۴۰۳) نیز روایی این پرسشنامه تأیید شد. همچنین آنان، ضرایب پایایی کل پرسشنامه رفتار ضداجتماعی به روش آلفای کرونباخ و تنصیف به ترتیب برابر با ۰/۸۸ و ۰/۷۶، برای پرخاشگری فیزیکی ۰/۸۷ و ۰/۸۰، پرخاشگری اجتماعی ۰/۶۵ و ۰/۵۷ و قانون شکنی ۰/۷۲ و ۰/۵۲ بدست آمد.

داده‌های جمع‌آوری شده در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. قسمت توصیفی شامل میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره و چولگی و کشیدگی کسب شده در متغیرهای مورد مطالعه بود و در قسمت استنباطی اطلاعات به دست آمده از داده‌های پرسشنامه‌ها توسط روش تحلیل مسیر و بوت‌استرپ با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS-24 و AMOS-24 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و آزمون فرضیه‌های پژوهش انجام پذیرفت.

یافته‌ها

یافته‌های جمعیت شناختی نشان داد که تعداد ۵۶۷ دانش‌آموز (۳۴۲ دختر، ۲۲۲ پسر و ۳ جنسیت نامشخص) که در رده سنی ۱۶ تا ۱۸ سال بودند (۱۴۳ نفر ۱۶ سال، ۲۱۰ نفر ۱۷ سال، ۱۹۵ نفر ۱۸ سال و ۱۹ نفر با سن نامشخص) به عنوان نمونه انتخاب شدند. پیش از انجام تجزیه و تحلیل‌های اصلی، چند تحلیل مقدماتی جهت کسب بینشی اولیه در ارتباط با داده‌ها انجام گرفت. یافته‌های توصیفی شامل میانگین، انحراف استاندارد، حداقل و حداکثر نمره و چولگی و کشیدگی می‌باشد که در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱: یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

مقیاس	میانگین	انحراف استاندارد	حداقل نمره	حداکثر نمره	چولگی	کشیدگی
مهارگری تلاشگر	۶۶/۹۱	۱۳/۳۹	۲۳	۹۹	-۰/۱۶	-۰/۳۳
هویت اخلاقی	۴۱/۸۴	۹/۰۳	۱۱	۶۰	-۰/۲۶	-۰/۴۹
همدلی	۵۸/۸۱	۱۰/۳۹	۲۰	۸۰	-۰/۲۷	-۰/۰۱
رفتارهای ضداجتماعی	۵۶/۸۲	۲۱/۷۷	۳۲	۱۲۱	۰/۰۹	-۰/۳۲

پیش‌بین، استفاده از آزمون‌های پارامتریک مانند ضریب همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری امکان‌پذیر بوده و نتایج آن‌ها قابل اعتماد است. علاوه بر این، مقدار آماره دوربین - واتسون در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار داشت که نشان‌دهنده استقلال خطاها است و امکان بهره‌گیری از مدل‌یابی معادلات ساختاری را تأیید می‌کند. از آنجا که یکی از مفروضات کلیدی مدل‌یابی معادلات ساختاری، وجود روابط همبستگی معنادار میان متغیرهاست، ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است.

پرسشنامه همدلی تورنتو^۱ (۲۰۰۹): این پرسشنامه توسط اسپرنگ^۲ و همکاران در سال ۲۰۰۹ برای ارزیابی همدلی ساخته شد. پرسشنامه همدلی تورنتو با هدف جمع‌آوری کلیه پرسشنامه‌های مرتبط و هم‌جهت با فرایندهای همدلی تدوین شد و تمام کمبودهای موجود در توانایی ارزشیابی این پرسشنامه در آن مدنظر قرار داده شد. این پرسشنامه که مبتنی بر ۱۶ گویه می‌باشد و یک مؤلفه را می‌سنجد، برای اولین بار در ایران توسط معماریان و همکاران (۱۴۰۰) ترجمه شد. نمره گذاری پرسشنامه به صورت (۵) همیشه، (۴) اغلب، (۳) بعضی اوقات، (۲) به ندرت و (۱) هرگز می‌باشد. گویه‌های ۲، ۴، ۷، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴ و ۱۵ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. به ادعای اسپرنگ و همکاران (۲۰۰۹) این پرسشنامه، نسخه‌ای موجز، شفاف و همگن است که دارای خصوصیات روان‌سنجی قوی با یک ساختار عاملی تک بُعدی با سازگاری درونی بالا و اعتبار سازه و قابلیت اطمینان از آزمون مجدد بالا می‌باشد. در پژوهش معماریان و همکاران (۱۴۰۰) این پرسشنامه را هنجاریابی و روایی آن را مناسب گزارش کردند. در پژوهش اسپرنگ و همکاران (۲۰۰۹) پایایی این مقیاس ۰/۸۵ گزارش شد. در مطالعه کورموسی^۳ (۲۰۱۷) و معماریان و همکاران (۱۴۰۰) ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۷۰ و ۰/۷۷ محاسبه گردید. در پژوهش حاضر، پایایی کل پرسشنامه ۰/۷۹ بدست آمد.

پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی بارت و دونلان^۴ (۲۰۰۹): این پرسشنامه توسط بارت و دونلان (۲۰۰۹) برای سنجش رفتارهای ضداجتماعی ساخته شده است و در ایران برای اولین بار در پژوهش طراویان و همکاران (۱۴۰۳) ترجمه شد. این مقیاس از ۳۲ گویه تشکیل شده که در یک مقیاس طیف لیکرت پنج درجه‌ای از هرگز (۱) تا تقریباً همیشه (۵) درجه بندی می‌شود. این مقیاس سه بُعد پرخاشگری فیزیکی (۱، ۴، ۷، ۱۰، ۱۳، ۱۶، ۱۹، ۲۲، ۲۵ و ۲۸)، پرخاشگری اجتماعی (۳، ۶، ۹، ۱۲، ۲۱، ۲۴، ۲۷، ۱۸، ۳۰ و ۳۲) و قانون شکنی (۲، ۵، ۸، ۱۱، ۱۴، ۱۷، ۲۰، ۲۳، ۲۶، ۳۱ و ۳۹) را می‌سنجد.

جدول ۱ شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش را ارائه می‌دهد. برای بررسی نرمال بودن داده‌ها، مقادیر کجی و کشیدگی محاسبه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، در تمامی متغیرها مقادیر کجی و کشیدگی در بازه ± 2 قرار دارند که نشان‌دهنده نبود انحراف قابل‌توجه از توزیع نرمال است. نتایج همچنین نشان داد که هیچ‌یک از مقادیر آماره تحمل کمتر از حد مجاز ۰/۱ نبوده و هیچ‌یک از مقادیر عامل تورم واریانس از حد مجاز ۱۰ فراتر نرفته است. به دلیل عدم مشاهده هم‌خطی چندگانه بین متغیرهای

3. Kourmoussi

4. Burt & Donnellan's Antisocial Behavior Questionnaire

1. Toronto Empathy Questionnaire

2. Spreng

جدول ۲: ماتریس ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴
۱. مهارگری تلاشگر	۱			
۲. هویت اخلاقی	۰/۷۰**	۱		
۳. همدلی	۰/۳۹**	۰/۴۳**	۱	
۴. رفتارهای ضداجتماعی	-۰/۵۷**	-۰/۵۲**	-۰/۴۶**	۱

** $p < 0/01$ ، * $p < 0/05$

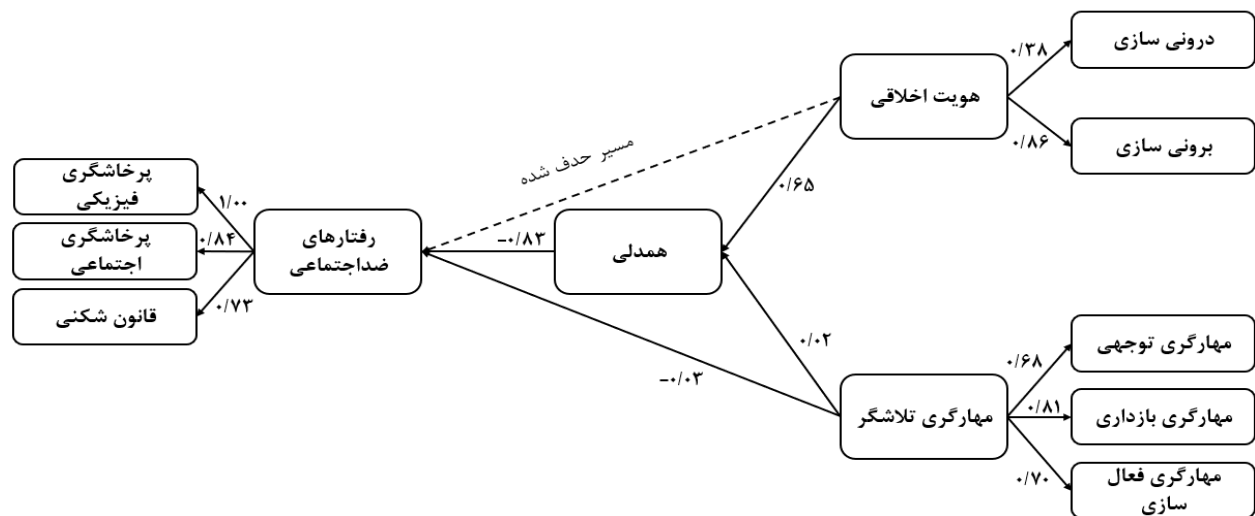
به منظور بررسی دقت تطابق الگوی پیشنهادی با داده‌ها، معیارهایی مانند مجذور کای (X^2)، نسبت مجذور کای به درجه آزادی (X^2/df)، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص نیکویی برازش تعدیل‌شده ($AGFI$)، شاخص برازندگی هنجار شده (NFI)، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، شاخص برازندگی افزایشی (IFI) و جذر میانگین مربعات خطای تقریب ($RMSEA$) مورد استفاده قرار گرفتند. جدول ۳ شاخص‌های برازندگی الگوی پیشنهادی با داده‌ها را نشان می‌دهد.

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، مهارگری تلاشگر با همدلی ($r = 0/43$ ، $p < 0/01$)، هویت اخلاقی با همدلی ($r = 0/70$ ، $p < 0/01$) رابطه مثبت و معنی‌دار، مهارگری تلاشگر با رفتارهای ضداجتماعی ($r = -0/57$ ، $p < 0/01$)، هویت اخلاقی با رفتارهای ضداجتماعی ($r = -0/52$ ، $p < 0/01$) و همدلی با رفتارهای ضداجتماعی ($r = -0/46$ ، $p < 0/01$) رابطه منفی و معنی‌دار دارند.

جدول ۳: برازش الگوی پیشنهادی با داده‌ها براساس شاخص‌های برازندگی بعد از اصلاحات

شاخص‌ها	X^2	df	X^2/df	GFI	AGFI	NFI	CFI	IFI	RMSEA
الگوی پیشنهادی	۳۰/۷۱	۱۶	۱/۹۲	۰/۹۸	۰/۹۶	۰/۹۸	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۰۴

مندرجات جدول ۳ نشان دهنده برازش خوبی برای الگوی پیشنهادی می‌باشد. شکل ۲ الگوی نهایی را در حالت استاندارد نشان می‌دهد.

شکل ۲: الگوی پژوهش به همراه ضرایب استاندارد مسیرها

در ادامه تمام مسیرهای مستقیم‌های در مدل معادله ساختاری بررسی شد. جدول ۴ ضرایب مسیرهای مستقیم را در الگوی پیشنهادی را نشان می‌دهد.

جدول ۴: بررسی مسیرهای مستقیم مدل پیشنهادی

مسیر	داده	خطای استاندارد	نسبت بحرانی	سطح معنی‌داری
هویت اخلاقی به همدلی	۱/۵۸	۰/۳۸	۴/۱۵	۰/۰۰۱
مهارگری تلاشگر به همدلی	۰/۰۲	۰/۲۷	۰/۰۹	۰/۹۲
مهارگری تلاشگر به رفتارهای ضداجتماعی	-۰/۰۴	۰/۱۳	-۰/۳۱	۰/۷۵
همدلی به رفتارهای ضداجتماعی	-۰/۵۹	۰/۱۲	-۴/۸۳	۰/۰۰۱

همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، مسیرهای هویت اخلاقی به همدلی و همدلی به رفتارهای ضداجتماعی معنی‌دار و مسیرهای مهارگری تلاشگر به همدلی و مهارگری تلاشگر به رفتارهای ضداجتماعی معنی‌دار

نمی‌باشد. همچنین جهت بررسی مسیرهای غیرمستقیم از آزمون بوت استرپ استفاده شد. جدول ۵ ضرایب مسیرهای غیرمستقیم را در الگوی پیشنهادی نشان می‌دهد.

جدول ۵: بررسی مسیر غیرمستقیم مدل پیشنهادی

مسیر	داده	حد پایین	حد بالا	سطح معنی‌داری
هویت اخلاقی به همدلی به رفتارهای ضداجتماعی	-۰/۵۳	-۰/۷۹	-۰/۳۷	۰/۰۰۱
مهارگری تلاشگر به همدلی به رفتارهای ضداجتماعی	-۰/۰۱	-۰/۲۵	۰/۲۴	۰/۹۱

نتایج آزمون بوت‌استرپ که در جدول ۵ ارائه شده است، نشان می‌دهد همدلی به‌عنوان یک متغیر واسطه‌ای در رابطه بین هویت اخلاقی و رفتارهای ضداجتماعی نقش مؤثری ایفا می‌کند. به عبارت دیگر، همدلی بخشی از تأثیر هویت اخلاقی بر رفتارهای ضداجتماعی را توضیح می‌دهد و این رابطه را تقویت می‌کند. با این حال، در رابطه بین مهارگری تلاشگر و رفتارهای ضداجتماعی، نقش واسطه‌ای همدلی تأیید نشد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش واسطه‌ای همدلی در رابطه بین هویت اخلاقی و مهارگری تلاشگر با رفتارهای ضداجتماعی در نوجوانان انجام شد. یافته‌ها نشان داد نقش واسطه‌ای همدلی در رابطه بین هویت اخلاقی و رفتارهای ضداجتماعی معنی‌دار است. این یافته به بخشی از یافته‌های هاردی و همکاران (۲۰۱۴)، پوزولی و همکاران (۲۰۱۶)، تنگ و همکاران (۲۰۲۰)، کوکینوس و کیپریتسی (۲۰۱۸)، فلدمن هال و همکاران (۲۰۱۵)، وندرگراف و همکاران (۲۰۱۸) و ونتزل (۲۰۱۴) همسو بود. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت هویت اخلاقی به‌عنوان یکی از عوامل مهم در رفتار انسان، می‌تواند نقش مؤثری در کاهش رفتارهای ضداجتماعی داشته باشد، اما این رابطه به‌تنهایی کافی نیست. رفتارهای ضداجتماعی تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل پیچیده و متنوع قرار دارند و هویت اخلاقی تنها یکی از این عوامل است. به همین دلیل، نمی‌توان انتظار داشت که هویت اخلاقی به‌طور مستقیم و مستقل، پیش‌بینی‌کننده کامل رفتارهای ضداجتماعی باشد. یکی از دلایل این محدودیت، وجود سایر عوامل مؤثر بر رفتارهای اخلاقی است که باید به آن‌ها توجه شود. شناخت اخلاقی، حساسیت نسبت به مسائل اخلاقی، قضاوت اخلاقی، و حتی توانایی در تصمیم‌گیری‌های اخلاقی، همگی می‌توانند بر رفتار فرد تأثیر بگذارند. ممکن است فرد دارای هویت اخلاقی قوی باشد، اما در لحظه‌های حساس، به دلیل ضعف در یکی از این حوزه‌ها، رفتار ضداجتماعی از خود نشان دهد. علاوه بر این، هویت اخلاقی بخشی از هویت کلی فرد است و در تعامل با سایر جنبه‌های هویتی او عمل می‌کند. هویت فرهنگی، قومی، جنسیتی و حتی دینی می‌توانند در شرایط خاص بر هویت اخلاقی غلبه کرده و رفتارهای فرد را تحت تأثیر قرار دهند. برای مثال، در محیط‌هایی که ارزش‌های جمعی یا فرهنگی خاصی رفتارهای ضداجتماعی را توجیه یا تقویت

می‌کنند، ممکن است فرد علی‌رغم داشتن هویت اخلاقی، تحت فشار قرار گرفته و رفتار ضداجتماعی انجام دهد. عوامل محیطی نیز نقش کلیدی در شکل‌گیری رفتارهای ضداجتماعی دارند. محیط اجتماعی، قوانین موجود، شرایط اقتصادی و حتی نظام‌های فرهنگی می‌توانند رفتارهای ضداجتماعی را تشویق یا مهار کنند. فردی که در محیطی ناسالم یا ناهنجار زندگی می‌کند، ممکن است علی‌رغم داشتن باورهای اخلاقی قوی، نتواند از تأثیر این شرایط بر رفتار خود جلوگیری کند. بنابراین، هویت اخلاقی به‌عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر رفتار، باید در کنار سایر عوامل مورد بررسی قرار گیرد. رفتارهای ضداجتماعی نتیجه تعامل پیچیده‌ای از ویژگی‌های فردی، شرایط محیطی و عوامل اجتماعی هستند و تحلیل آن‌ها نیازمند رویکردی جامع و چندبعدی است (هرتز و کرتنر^۱، ۲۰۱۶). اما هویت اخلاقی به واسطه همدلی می‌تواند با رفتارهای ضداجتماعی مرتبط باشد.

وینتریج^۲ و همکاران (۲۰۰۹) معتقدند هر فرد دایره‌ای مشخص از نگرانی اخلاقی دارد که شامل گروهی از افراد است که وی نسبت به آن‌ها توجه و تعهد بیشتری نشان می‌دهد. این دایره اخلاقی در افراد با هویت اخلاقی بالا گسترش می‌یابد و باعث می‌شود تعداد بیشتری از افراد در این دایره جای گیرند. چنین گسترشی نه‌تنها منجر به توجه بیشتر به دیگران می‌شود، بلکه موجب توسعه همدلی و احساس مسئولیت نسبت به نیازها و مشکلات آن‌ها خواهد شد. افراد با هویت اخلاقی قوی به دلیل نگرش‌های اخلاقی محکم و ارتباط نزدیک میان اخلاقیات و همدلی، رفتارهایی انجام می‌دهند که با باورهای اخلاقی آن‌ها همخوانی داشته و غالباً تمایل بیشتری به انجام اعمال خیرخواهانه و حمایت‌گرایانه از خود نشان می‌دهند. این موضوع به دلیل ارتباط تنگاتنگ میان اخلاق و همدلی است که هویت اخلاقی می‌تواند انگیزه فرد را برای مراقبت از دیگران و عمل بر اساس ارزش‌های اخلاقی تقویت کند (مودراک^۳، ۲۰۰۶؛ ایزنبرگ و موریس، ۲۰۰۱).

همدلی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های اخلاقی، نقشی محافظتی در برابر رفتارهای ضداجتماعی ایفا می‌کند. افراد با همدلی بالا نه‌تنها در برابر وسوسه انجام رفتارهای ضداجتماعی مقاوم‌تر هستند، بلکه تمایل بیشتری به حمایت از دیگران، کمک به جامعه و رفتارهای اخلاقی دارند. وانگ^۴ و همکاران (۲۰۱۷) در مطالعات خود نشان داده‌اند که همدلی بالا به‌ویژه در دوران نوجوانی به‌عنوان یک عامل کلیدی در جلوگیری از رفتارهای ضداجتماعی عمل می‌کند. این ارتباط به‌ویژه در محیط‌هایی که نیاز به

تعاملات اجتماعی مثبت و اخلاقی وجود دارد، برجسته‌تر است. مطالعه طولی الماند^۱ و همکاران (۲۰۱۵) که طی ۲۳ سال انجام شد، نشان می‌دهد که همدلی با شایستگی‌های اجتماعی و توانایی ایجاد روابط مثبت اجتماعی همراه است. این پژوهش تأیید می‌کند که همدلی، یکی از عناصر بنیادین رفتارهای جامعه‌پسند است و افرادی که دارای سطح بالایی از همدلی هستند، تمایل بیشتری به مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی مثبت و کاهش آسیب‌های اجتماعی دارند. برعکس، همدلی ضعیف معمولاً با کاهش احساس شرم و گناه همراه است، زیرا این افراد پیامدهای رفتارهای خود را بر دیگران نادیده می‌گیرند. جولیف و فارینگتون^۲ (۲۰۲۱) توضیح می‌دهند که افراد با سطح پایین همدلی نمی‌توانند در موقعیت‌های حساس اخلاقی تصمیمات درست بگیرند، زیرا قادر به درک عواقب رفتارهای خود بر دیگران نیستند. این افراد اغلب از پیامدهای عاطفی اعمالشان مانند ایجاد ترس، پشیمانی یا غم در دیگران بی‌اطلاع هستند. چنین وضعی در همدلی منجر به ناتوانی در فعال‌سازی «ترمز دستی اضطراری» در برابر رفتارهای غیرقانونی و غیراخلاقی می‌شود. این موضوع به‌ویژه در موقعیت‌هایی که نیاز به تصمیم‌گیری سریع و اخلاقی وجود دارد، برجسته‌تر است. در مجموع، هویت اخلاقی و همدلی به‌طور مستقیم بر رفتارهای اجتماعی و ضداجتماعی تأثیر می‌گذارند. افرادی که از همدلی بالا و هویت اخلاقی قوی برخوردارند، نه تنها به دیگران توجه بیشتری دارند، بلکه با انجام رفتارهای اخلاقی، به بهبود روابط اجتماعی و کاهش آسیب‌های اجتماعی کمک می‌کنند.

همچنین یافته‌ها نشان داد همدلی در رابطه بین مهارگری تلاشگر و رفتارهای ضداجتماعی معنی‌دار نمی‌باشد. این یافته با بخشی از یافته‌های وانگ و همکاران (۲۰۱۵)، کامپاس^۳ و همکاران (۲۰۰۴)، دنیس و براتمن^۴ (۲۰۰۳)، لوکاس و رولسون^۵ (۲۰۰۶) و ورستراتن^۶ و همکاران (۲۰۰۹) ناهمسو و با یافته‌های کوکینوس و کیپریتسی^۷ (۲۰۱۸) همسو می‌باشد. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت مهارگری تلاشگر که به توانایی فرد در کنترل انگیزه‌ها، احساسات، و رفتارهای خود اشاره دارد، بدون شک یکی از عوامل تأثیرگذار بر پیش‌بینی رفتارهای ضداجتماعی است. با این حال، این ویژگی تنها یکی از اجزای پیچیده‌ای است که می‌تواند بر این نوع رفتارها اثر بگذارد. رفتارهای انسانی، به‌ویژه در زمینه‌های اجتماعی، تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل فردی، محیطی، و اجتماعی قرار دارند که تعامل آن‌ها اغلب فراتر از پیش‌بینی ساده توسط یک متغیر منفرد مانند مهارگری تلاشگر است. به‌عنوان مثال، عوامل محیطی نقش بسیار مهمی در شکل‌دهی و تقویت رفتارهای انسانی ایفا می‌کنند. فشارهای اجتماعی، از جمله انتظارات گروهی یا هنجارهای جمعی، می‌توانند افراد را به‌سوی رفتارهای ضداجتماعی سوق دهند. تحولات اجتماعی و اقتصادی نیز به‌عنوان عاملی کلیدی مطرح هستند؛ برای مثال، بحران‌های اقتصادی می‌توانند موجب افزایش ناامنی روانی و اجتماعی شوند که این خود به رفتارهای ضداجتماعی دامن می‌زند. از سوی

دیگر، فرهنگ جامعه، با ارزش‌ها و هنجارهایی که ترویج می‌دهد، می‌تواند به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم بر رفتارهای افراد تأثیر بگذارد. جوامعی که فرهنگ مدارا و احترام را تقویت می‌کنند، معمولاً با رفتارهای ضداجتماعی کمتری مواجه می‌شوند، درحالی‌که فرهنگ‌هایی که رفتارهای خشونت‌آمیز یا غیراخلاقی را نادیده می‌گیرند، زمینه‌ساز چنین رفتارهایی خواهند بود. علاوه بر عوامل محیطی، ویژگی‌های فردی دیگری نیز می‌توانند در این زمینه دخیل باشند. عوامل روان‌شناختی مانند تنظیم هیجان، توانایی حل مسئله، سطح همدلی، و تجربه‌های تربیتی نقش مهمی در کاهش یا افزایش احتمال بروز رفتارهای ضداجتماعی دارند. برای مثال، افرادی که در کودکی با تربیت صحیح و حمایت عاطفی روبه‌رو بوده‌اند، معمولاً در بزرگسالی رفتارهای اجتماعی مثبت‌تری از خود نشان می‌دهند. همچنین، ارتباطات اجتماعی و خانوادگی سالم می‌تواند به فرد کمک کند تا از رفتارهای ضداجتماعی دوری کند. در نتیجه، مهارگری تلاشگر گرچه یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های رفتارهای ضداجتماعی است، اما به‌تنهایی نمی‌تواند این رفتارها را توضیح دهد؛ زیرا رفتارهای انسانی محصول تعامل پیچیده‌ای از ویژگی‌های فردی، عوامل محیطی و اجتماعی است (جافه^۸ و همکاران، ۲۰۰۴؛ لاتر^۹ و همکاران، ۲۰۰۰).

مهارگری تلاشگر، حتی باوجود همدلی، نمی‌تواند به‌طور غیرمستقیم بر رفتارهای ضداجتماعی تأثیر مثبت بگذارد. این موضوع را می‌توان به این شکل توضیح داد که افراد ممکن است در یک حوزه توانمندی قابل‌توجهی داشته باشند، اما در حوزه‌های دیگر ضعف‌هایی اساسی نشان دهند. برای مثال، افرادی که دارای مهارگری تلاشگر بیش از حد یا شخصیت‌های «بیش از حد کنترل‌کننده» هستند، معمولاً با سخت‌گیری‌های افراطی، کاهش گشودگی به تجربیات جدید و انزوای اجتماعی مواجه می‌شوند. چنین ویژگی‌هایی توانایی آن‌ها را در همدلی مؤثر مختل می‌کند، زیرا این افراد در برقراری ارتباط عاطفی و انطباق با پویایی‌های اجتماعی متغیر با چالش‌هایی جدی روبه‌رو می‌شوند (کرول و بارتز^{۱۰}، ۲۰۲۲). از سوی دیگر، مطالعات نشان داده‌اند که کمبود همدلی عاطفی نه‌تنها موجب کاهش رفتارهای مثبت و سازنده در جامعه می‌شود، بلکه بستر افزایش رفتارهای ضداجتماعی و خودخواهانه را نیز فراهم می‌کند. برای مثال، جورجیو^{۱۱} و همکاران (۲۰۱۹) به این نکته اشاره کرده‌اند که همدلی، به‌عنوان توانایی درک و احساس حالات دیگران، یکی از عوامل کلیدی در تقویت رفتارهای اجتماعی و کاهش تمایلات خودمحورانه است. وقتی افراد در جامعه فاقد این ویژگی باشند، تمایل آن‌ها به کمک‌کردن، همکاری و مشارکت در فعالیت‌های جمعی به‌شدت کاهش می‌یابد. برعکس، تقویت همدلی می‌تواند به بهبود روابط اجتماعی، افزایش همکاری و خلق محیطی مثبت و مشارکتی منجر شود. افراد وقتی به احساسات و نیازهای دیگران اهمیت می‌دهند، روابط بین‌فردی قوی‌تر شده و احتمال مشارکت آن‌ها در فعالیت‌هایی که به نفع کل جامعه است، بیشتر

7. Kokkinos & Kipritsi
8. Jaffee
9. Luthar
10. Krol & Bartz
11. Georgiou, Demetriou & Fanti

1. Allemand
2. Jolliffe & Farrington
3. Compas
4. Dennis & Brotman
5. Loukas & Roalson
6. Verstraeten

تقدیر و تشکر

بدین‌وسیله دانش‌آموزانی که در این پژوهش شرکت کردند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

تعارض منافع

نویسندگان همچنین اعلام می‌دارند که در نتایج این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

منابع مالی

این مقاله بدون حمایت مالی هیچ نهاد خاصی انجام شده است.

ملاحظات اخلاقی

به جهت حفظ رعایت اصول اخلاقی در این پژوهش سعی شد تا جمع‌آوری اطلاعات پس از جلب رضایت شرکت‌کنندگان انجام شود. همچنین به شرکت‌کنندگان درباره رازداری در حفظ اطلاعات شخصی و ارائه نتایج بدون قید نام و مشخصات شناسنامه افراد، اطمینان داده شد.

دسترسی به داده‌ها

باتوجه به رعایت ملاحظات اخلاقی، دسترسی به داده‌ها امکان‌پذیر نمی‌باشد.

می‌شود. به عبارت دیگر، همدلی به عنوان یک نیروی محرکه می‌تواند رفتارهای اخلاقی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی را ترویج کند و به شکلی مؤثر پیوندهای اجتماعی را تقویت نماید (وندراگراف و همکاران، ۲۰۱۸؛ لی و مادرا^۱، ۲۰۲۱؛ رودریگز^۲ و همکاران، ۲۰۲۱؛ اورم^۳ و همکاران، ۲۰۲۱).

در مورد پژوهش حاضر، یکی از محدودیت‌های اصلی به جامعه آماری مربوط می‌شود. از آنجاکه این تحقیق تنها بر روی دانش‌آموزان دبیرستانی در شهر شیراز انجام شده است، نتایج به دست آمده ممکن است نتوانند به طور کامل برای دانش‌آموزان در مناطق دیگر یا در شرایط متفاوت تعمیم یابند. این امر می‌تواند به دلیل تفاوت‌های فرهنگی، اقتصادی و آموزشی باشد که بر رفتار و پاسخ‌های دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد؛ بنابراین، در تعمیم نتایج باید احتیاط‌های لازم را به عمل آورد. علاوه بر این، ابزارهای اندازه‌گیری مورد استفاده در این پژوهش که شامل پرسش‌نامه است، ممکن است به دلیل احتمال پاسخ‌های غیرواقعی یا خودسانسوری توسط پاسخ‌دهندگان، دقت محدودی داشته باشند؛ بنابراین، استفاده از روش‌های مکمل جمع‌آوری داده‌ها، مانند مصاحبه‌های عمیق یا مشاهدات میدانی در محیط‌های غیرآزمایشی، می‌تواند به افزایش صحت و اعتبار یافته‌ها کمک کند. این روش‌ها می‌توانند اطلاعات بیشتری در مورد زمینه‌های رفتاری و انگیزه‌های پاسخ‌دهندگان فراهم آورند و به درک عمیق‌تری از موضوع تحقیق منجر شوند. در نهایت، ترکیبی از روش‌های کمی و کیفی می‌تواند به تحلیل جامع‌تر و درک بهتر پدیده‌های مورد مطالعه منجر شود.

یافته‌ها نشان داد که وجود همدلی می‌تواند به طور قابل توجهی رفتارهای ضداجتماعی را کاهش دهد. این امر بیانگر اهمیت مداخلات آموزشی است که به افزایش همدلی در افراد جامعه می‌پردازند. برای ایجاد یک جامعه سالم‌تر و کاهش رفتارهای ضداجتماعی، توصیه می‌شود که برنامه‌های آموزشی شامل تکنیک‌هایی برای تقویت همدلی در نظر گرفته شوند. این تکنیک‌ها می‌توانند شامل قصه‌گویی، بازی‌های نقش‌آفرینی و ارائه الگوهای رفتاری مثبت باشند که به افراد کمک می‌کنند تا پاسخ‌های همدلانه‌تری به احساسات دیگران نشان دهند و تأثیرات رفتار خود بر دیگران را بهتر درک کنند. علاوه بر این، می‌توان از روش‌های دیگری مانند کارگاه‌های آموزشی، جلسات گروهی، و فعالیت‌های اجتماعی که تأکید بر اهمیت درک و ابراز همدلی دارند، استفاده کرد. این فعالیت‌ها می‌توانند به افراد کمک کنند تا از طریق تجربه‌های عملی، مهارت‌های ارتباطی خود را تقویت کرده و به درک بهتری از احساسات و نیازهای دیگران برسند. همچنین، توجه به آموزش همدلی در مدارس و مؤسسات آموزشی می‌تواند به تربیت نسلی از جوانان کمک کند که در آینده به اعضای مسئولیت‌پذیر و همدل در جامعه تبدیل شوند.

References

- Allemand, M., Steiger, A. E., & Fend, H. A. (2015). Empathy development in adolescence predicts social competencies in adulthood. *Journal of personality*, 83(2), 229-241. <https://doi.org/10.1111/jopy.12098>
- Aquino, K., & Reed II, A. (2002). The self-importance of moral identity. *Journal of personality and social psychology*, 83(6), 1423-1440. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.83.6.1423>
- Aquino, K., Freeman, D., Reed II, A., Lim, V. K., & Felps, W. (2009). Testing a social-cognitive model of moral behavior: the interactive influence of situations and moral identity centrality. *Journal of personality and social psychology*, 97(1), 123-141. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0015406>
- Assink, M., van der Put, C. E., Hoeve, M., de Vries, S. L., Stams, G. J. J., & Oort, F. J. (2015). Risk factors for persistent delinquent behavior among juveniles: A meta-analytic review. *Clinical psychology review*, 42, 47-61. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2015.08.002>
- Batson, C. D., Fultz, J., & Schoenrade, P. A. (1987). Distress and empathy: Two qualitatively distinct vicarious emotions with different motivational consequences. *Journal of personality*, 55(1), 19-39. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1987.tb00426.x>
- Baumeister, R. F., Vohs, K. D., & Tice, D. M. (2007). The strength model of self-control. *Current directions in psychological science*, 16(6), 351-355. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2007.00534.x>
- Bernazzani, O., Côté, C., & Tremblay, R. E. (2001). Early parent training to prevent disruptive behavior problems and delinquency in children. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 578(1), 90-103. <https://doi.org/10.1177/000271620157800106>
- Boegershausen, J., Aquino, K., & Reed II, A. (2015). Moral identity. *Current Opinion in Psychology*, 6(1), 162-166. <http://dx.doi.org/10.1016/j.copsy.2015.07.017>
- Brazil, K. J., Volk, A. A., & Dane, A. V. (2023). Is empathy linked to prosocial and antisocial traits and behavior? It depends on the form of empathy. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, 55(1), 75-80. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/cbs0000330>
- Brennan, L. M., & Shaw, D. S. (2013). Revisiting data related to the age of onset and developmental course of female conduct problems. *Clinical child and family psychology review*, 16, 35-58. <https://doi.org/10.1007/s10567-012-0125-8>
- Burt, S. A., & Donnellan, M. B. (2009). Development and validation of the Subtypes of Antisocial Behavior Questionnaire. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, 35(5), 376-398. <https://doi.org/10.1002/ab.20314>
- Burt, S. A., Hyde, L. W., Frick, P. J., Jaffee, S. R., Shaw, D. S., & Tremblay, R. (2018). Commentary: Childhood conduct problems are a public health crisis and require resources: a commentary on Rivenbark et al. *Journal of child psychology and psychiatry*, 59(6), 711-713. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12930>
- Calkins, S. D., & Keane, S. P. (2009). Developmental origins of early antisocial behavior. *Development and psychopathology*, 21(4), 1095-1109. <https://doi.org/10.1017/S095457940999006X>
- Carlo, G., Mestre, M. V., McGinley, M. M., Samper, P., Tur, A., & Sandman, D. (2012). The interplay of emotional instability, empathy, and coping on prosocial and aggressive behaviors. *Personality and Individual Differences*, 53(5), 675-680. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.05.022>
- Compas, B. E., Connor-Smith, J., & Jaser, S. S. (2004). Temperament, stress reactivity, and coping: Implications for depression in childhood and adolescence. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 33(1), 21-31. https://doi.org/10.1207/S15374424JCCP3301_3
- Connolly, E. J., Schwartz, J. A., & Block, K. (2022). The role of poor sleep on the development of self-control and antisocial behavior from adolescence to adulthood. *Journal of Criminal Justice*, 82, 101995. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2022.101995>
- Cook, E. C., Pflieger, J. C., Connell, A. M., & Connell, C. M. (2015). Do specific transitional patterns of antisocial behavior during adolescence increase risk for problems in young adulthood?. *Journal of abnormal child psychology*, 43, 95-106. <https://doi.org/10.1007/s10802-014-9880-y>
- Dembo, R., Wareham, J., Poythress, N., Meyers, K., & Schmeidler, J. (2008). Psychosocial functioning problems over time among high-risk youths: A latent class transition analysis. *Crime & Delinquency*, 54(4), 644-670. <https://doi.org/10.1177/0011128707306016>
- Dennis, T. A., & Brotman, L. M. (2003). Effortful control, attention, and aggressive behavior in preschoolers at risk for conduct problems. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1008(1), 252-255. <https://doi.org/10.1196/annals.1301.026>
- Eisenberg, N., & Morris, A. S. (2001). *The origins and social significance of empathy-related responding*. A review of empathy and moral development: implications for caring and justice by ML Hoffman. <https://doi.org/10.1023/A:1012579805721>
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Shepard, S. A., Murphy, B. C., Jones, S., & Guthrie, I. K. (1998). Contemporaneous and longitudinal prediction of children's sympathy from dispositional regulation and emotionality. *Developmental psychology*, 34(5), 910-924. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.34.5.910>
- Ellis, L. K., & Rothbart, M. K. (2001). *Revision of the early adolescent temperament questionnaire*. In Poster presented at the 2001 biennial meeting of the society for research in child development, Minneapolis, Minnesota.
- Evans, D. E., & Rothbart, M. K. (2007). Developing a model for adult temperament. *Journal of research in personality*, 41(4), 868-888. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2006.11.002>
- FeldmanHall, O., Dalgleish, T., Evans, D., & Mobbs, D. (2015). Empathic concern drives costly altruism. *Neuroimage*, 105, 347-356. <https://doi.org/10.1016/j.neuroimage.2014.10.043>

- Georgiou, G., Demetriou, C. A., & Fanti, K. A. (2019). Distinct empathy profiles in callous unemotional and autistic traits: investigating unique and interactive associations with affective and cognitive empathy. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 47(11), 1863-1873. <https://doi.org/10.1007/s10802-019-00562-1>
- Gubbels, J., Assink, M., & van der Put, C. E. (2024). Protective factors for antisocial behavior in youth: what is the meta-analytic evidence?. *Journal of youth and adolescence*, 53(2), 233-257. <https://doi.org/10.1007/s10964-023-01878-4>
- Hardy, S. A., Krettenauer, T., & Hunt, N. (2020). Moral identity development. *The Oxford handbook of moral development: An interdisciplinary perspective*, 128-144.
- Hardy, S. A., Walker, L. J., Olsen, J. A., Woodbury, R. D., & Hickman, J. R. (2014). Moral identity as moral ideal self: links to adolescent outcomes. *Developmental psychology*, 50(1), 45-57. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0033598>
- Hertz, S. G., & Krettenauer, T. (2016). Does moral identity effectively predict moral behavior?: A meta-analysis. *Review of General Psychology*, 20(2), 129-140. <https://doi.org/10.1037/gpr0000062>
- Jaffee, S. R., Caspi, A., Moffitt, T. E., Polo-Tomas, M., Price, T. S., & Taylor, A. (2004). The limits of child effects: evidence for genetically mediated child effects on corporal punishment but not on physical maltreatment. *Developmental psychology*, 40(6), 1047. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.40.6.1047>
- Javakhishvili, M., & Vazsonyi, A. T. (2022). Empathy, self-control, callous-unemotionality, and delinquency: unique and shared developmental antecedents. *Child Psychiatry & Human Development*, 53(2), 389-402. <https://doi.org/10.1007/s10578-021-01137-2>
- Jolliffe, D., & Farrington, D. P. (2021). Measuring empathy using the Basic Empathy scale. In *Empathy versus Offending, Aggression and Bullying* (pp. 1-7). Routledge.
- Keramati, H., Motaharnejad, E., Kadivar, P., & Arabzade, M. (2021). Investigating of factor structure, validity and reliability of the Effortful Control Scale (ECS) in Iranian adolescents. *Journal of Psychological Science*. 20(102), 837-848. [In persian] <http://psychologicalscience.ir/article-1-1193-fa.html>
- Klapwijk, E. T., van den Bos, W., & Guroglu, B. (2017). Neural mechanisms of criminal decision making in adolescence. *The Oxford handbook of offender decision making*, 6, 246.
- Kokkinos, C. M., & Kipritsi, E. (2018). Bullying, moral disengagement and empathy: Exploring the links among early adolescents. *Educational Psychology*, 38(4), 535-552. <https://doi.org/10.1080/01443410.2017.1363376>
- Kourmoussi, N., Amanaki, E., Tzavara, C., Merakou, K., Barbouni, A., & Koutras, V. (2017). The Toronto empathy questionnaire: reliability and validity in a nationwide sample of Greek teachers. *Social Sciences*, 6(2), 62-76. <https://doi.org/10.3390/socsci6020062>
- Krol, S. A., & Bartz, J. A. (2022). The self and empathy: Lacking a clear and stable sense of self undermines empathy and helping behavior. *Emotion*, 22(7), 1554. <https://doi.org/10.1037/emo0000943>
- Lee, L., & Madera, J. M. (2021). A within-level analysis of the effect of customer-focused perspective-taking on deep acting and customer helping behaviors: The mediating roles of negative affect and empathy. *International Journal of Hospitality Management*, 95, 102907. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2021.102907>
- Loeber, R., & Farrington, D. P. (2000). Young children who commit crime: Epidemiology, developmental origins, risk factors, early interventions, and policy implications. *Development and psychopathology*, 12(4), 737-762. <https://doi.org/10.1017/S0954579400004107>
- Loeber, R., Slot, W., & Stouthamer-Loeber, M. (2016). A cumulative developmental model of risk and promotive factors. In *Tomorrow's criminals* (pp. 133-161). Routledge.
- Loeber, R., Wung, P., Keenan, K., Giroux, B., Stouthamer-Loeber, M., Van Kammen, W. B., & Maugham, B. (1993). Developmental pathways in disruptive child behavior. *Development and psychopathology*, 5(1-2), 103-133. <https://doi.org/10.1017/S0954579400004296>
- Loukas, A., & Roalson, L. A. (2006). Family environment, effortful control, and adjustment among European American and Latino early adolescents. *The Journal of Early Adolescence*, 26(4), 432-455. <https://doi.org/10.1177/0272431606291939>
- Lu, L., Huang, Y., & Luo, J. (2021). Leader forgiveness and employee's unethical pro-organizational behavior: The roles of gratitude and moral identity. *Frontiers in Psychology*, 12, 698802. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.698802>
- Luthar, S. S., Cicchetti, D., & Becker, B. (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child development*, 71(3), 543-562. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00164>
- Majd-Abadi, Z. (2018). Factor Structure and Internal Consistency of a Moral Identity Scale. *Developmental Psychology (Journal of Iranian Psychologist)*, 14(54), 147-153. [In persian] https://jip.stb.iau.ir/article_539237.html
- McGee, T. R., Jolliffe, D., Eriksson, L., Bond, C. E., & Farrington, D. P. (2021). Low cognitive empathy and its relationship to relational, online, and physical aggression in young adults in Australia. *Empathy versus Offending, Aggression and Bullying*, 172-187.
- Memarian, E., Manavipour, D. & Sedaghati Fard, M. (2021). Toronto Empathy Questionnaire: Evaluation of Psychometric Properties in a Sample of Iranian Students. *Social Cognition*, 10(19), 177-194. [In persian] <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.23223782.1400.10.1.13.8>
- Moffitt, T. E., & Caspi, A. (2001). Childhood predictors differentiate life-course persistent and adolescence-limited antisocial pathways among males and females. *Development and psychopathology*, 13(2), 355-375. <https://doi.org/10.1017/S0954579401002097>
- Mudrack, P. E. (2006). Moral reasoning and personality traits. *Psychological reports*, 98(3), 689-698. <https://doi.org/10.2466/pr0.98.3.689-698>

- Narvey, C., Yang, J., Wolff, K. T., Baglivio, M., & Piquero, A. R. (2021). The interrelationship between empathy and adverse childhood experiences and their impact on juvenile recidivism. *Youth violence and juvenile justice*, 19(1), 45-67. <https://doi.org/10.1177/1541204020939647>
- Orm, S., Vatne, T., Tomeny, T. S., & Fjermestad, K. (2022). Empathy and prosocial behavior in siblings of children with autism spectrum disorder: A systematic review. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 9(2), 235-248. <https://doi.org/10.1007/s40489-021-00251-0>
- Pilarska, A., & Baumeister, R. F. (2018). Psychometric properties and correlates of the Polish version of the Self-Control Scale (SCS). *Polish Psychological Bulletin*, 49(1), 95-106. <https://doi.org/10.24425/119476>
- Piquero, A. R., Daigle, L. E., Gibson, C., Piquero, N. L., & Tibbetts, S. G. (2007). Research note: are life-course-persistent offenders at risk for adverse health outcomes?. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 44(2), 185-207. <https://doi.org/10.1177/0022427806297739>
- Pozzoli, T., Gini, G., & Thornberg, R. (2016). Bullying and defending behavior: The role of explicit and implicit moral cognition. *Journal of school psychology*, 59, 67-81. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2016.09.005>
- Righetti, F., & Finkenauer, C. (2011). If you are able to control yourself, I will trust you: the role of perceived self-control in interpersonal trust. *Journal of personality and social psychology*, 100(5), 874. <https://doi.org/10.1037/a0021827>
- Rodriguez, L. M., Martí-Vilar, M., Esparza Reig, J., & Mesurado, B. (2021). Empathy as a predictor of prosocial behavior and the perceived seriousness of delinquent acts: A cross-cultural comparison of Argentina and Spain. *Ethics & Behavior*, 31(2), 91-101. <https://doi.org/10.1080/10508422.2019.1705159>
- Rothbart, M. K., & Bates, J. E. (2006). *Temperament*. In W. Damon, & N. Eisenberg (Eds.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (6th ed., pp. 105-176). New York: Wiley.
- Saulnier, L., & Krettenauer, T. (2023). Internet impropriety: Moral identity, moral disengagement, and antisocial online behavior within an early adolescent to young adult sample. *Journal of adolescence*, 95(2), 264-283. <https://doi.org/10.1002/jad.12112>
- Spreng, R. N., McKinnon, M. C., Mar, R. A., & Levine, B. (2009). The Toronto Empathy Questionnaire: Scale development and initial validation of a factor-analytic solution to multiple empathy measures. *Journal of personality assessment*, 91(1), 62-71. <https://doi.org/10.1080/00223890802484381>
- Tangney, J. P., Boone, A. L., & Baumeister, R. F. (2018). High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades, and interpersonal success. In *Self-regulation and self-control* (pp. 173-212). Routledge.
- Taravian, S., Nikdel, F., & Taghvaei Nia, A. (2024). Examining the Psychometric Indicators of Antisocial Behavior Questionnaire in Iranian Teenagers. *RBS*, 22 (2), 288-300. [In persian] <http://rbs.mui.ac.ir/article-1-1725-fa.html>
- Taylor, Z. E., Eisenberg, N., Spinrad, T. L., Eggum, N. D., & Sulik, M. J. (2013). The relations of ego-resiliency and emotion socialization to the development of empathy and prosocial behavior across early childhood. *Emotion*, 13(5), 822-831. <https://doi.org/10.1037/a0032894>
- Teng, Z., Nie, Q., Zhu, Z., & Guo, C. (2020). Violent video game exposure and (Cyber) bullying perpetration among Chinese youth: The moderating role of trait aggression and moral identity. *Computers in Human Behavior*, 104, 106193. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.106193>
- Van der Graaff, J., Carlo, G., Crocetti, E., Koot, H. M., & Branje, S. (2018). Prosocial behavior in adolescence: Gender differences in development and links with empathy. *Journal of youth and adolescence*, 47(5), 1086-1099. <https://doi.org/10.1007/s10964-017-0786-1>
- Verstraeten, K., Vasey, M. W., Raes, F., & Bijttebier, P. (2009). Temperament and risk for depressive symptoms in adolescence: Mediation by rumination and moderation by effortful control. *Journal of abnormal child psychology*, 37, 349-361. <https://doi.org/10.1007/s10802-008-9293-x>
- Wang, F. L., Chassin, L., Eisenberg, N., & Spinrad, T. L. (2015). Effortful control predicts adolescent antisocial-aggressive behaviors and depressive symptoms: Co-occurrence and moderation by impulsivity. *Child development*, 86(6), 1812-1829. <https://doi.org/10.1111/cdev.12406>
- Wang, X., Lei, L., Yang, J., Gao, L., & Zhao, F. (2017). Moral disengagement as mediator and moderator of the relation between empathy and aggression among Chinese male juvenile delinquents. *Child Psychiatry & Human Development*, 48, 316-326. <https://doi.org/10.1007/s10578-016-0643-6>
- Wentzel, K. R. (2014). *Prosocial behavior and peer relations in adolescence*. In L. M. Padilla-Walker & G. Carlo (Eds.), *prosocial development: A multidimensional approach* (pp. 178-200). New York, NY: Oxford University Press.
- Winterich, K. P., Aquino, K., Mittal, V., & Swartz, R. (2013). When moral identity symbolization motivates prosocial behavior: the role of recognition and moral identity internalization. *Journal of applied psychology*, 98(5), 759-770. <http://dx.doi.org/10.1037/a0033177>